

The Memorial Museum in Lisičine

D. Suvak

The Local Museum of Podravska Slatina has installed a local collection in the village of Lisičani. The memorial museum in the home of Nikola Miljanović Karaula has been dedicated to the revolutionary activities of the villagers.

Nekoliko prijedloga za nužne promjene rada i djelovanja muzeja revolucije

Snježana Pavičić

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

Prmilejno: 3. 10. 1986.

Ako su muzeji revolucije, još uvijek, doista pravi muzeji, što podrazumijeva **cjeloviti radni proces** i obavljanje posve određenih djelatnosti, onda se njihov budući rad mora radikalno izmijeniti. Mora se izmijeniti jer, eto, sve se mijenja; vremena, ljudi, situacije, događaji, svijesti. Ignorirati te, više nego očigledne, činjenice znači igrati se noja što uistinu nije pošteno, iako je prividno jednostavnije i lakše. Zaista dovodim u pitanje funkciju i ulogu muzeja revolucije, a i nekih drugih muzeja, danas, jer svojim radom ne opravdavaju bitne karakteristike i specifičnosti muzeja kao takovog. Trebali bi, ili možemo biti zadovoljni pojedinim akcijama na području sakupljanja, čuvanja, stručne zaštite i znanstvene obrade muzejske građe, ali se na području idejno-obrazovnog prezentiranja i publiciranja uočavaju velike slabosti i nerazumijevanja. Mnogi se, naime, muzeji revolucije koncentriraju na poslove koje mogu obavljati i neke druge, slične institucije, primjerice: arhivi, znanstveni instituti, biblioteke i zavodi. Pritom neprestano i uporno izmiče nešto što muzej bitno razlikuje od navedenih prostora, a to je otvorenost i nužan dijalog s publikom koju treba aktivno zainteresirati za postojeću muzejsku građu. S obzirom da izložbe i stalne postavne u muzejima revolucije ne zadovoljavaju bitne kriterije suvremenog muzeološkog pristupa, smatram ih problemom za sebe i zato ih posebno izdvajam u daljnjem tekstu.

Prijedlozi koje navodim u pogledu nužnih i brzih promjena rada muzeja revolucije toliko su očigledni i sveprisutni da detaljna obrazlaganja uistinu nisu potrebna. Stoga navodim samo bitne naznake problema.

Prvo; Više je nego potrebno proširiti pojam **revolucije** i **revolucio-narnog** . Poznato je naime **da se revolucije ne ostvaruju samo na barikadama ili na razini vlasti, nego prije svega u stalnim i radikalnim promjenama u sferi čovjekove svijesti, prvenstveno u njegovu odnosu prema sebi i prema svijetu u kojem živi** (1). A to da je svijet u kojem živimo danas znatno drugačiji od onog prije četrdesetak godina kazuje nam i pokazuje sve oko nas. Potrebno je samo adekvatno percipirati tu stvarnost i biti njenim aktivnim sudionikom. Tada će se neminovno uz pojam revolucije vezati i **avangarda, suvremenost, otvorenost, angažiranost** . Tada će muzeji revolucije biti prostori pravog otkrivanja revolucionarne prošlosti, suočavanja prošlosti i sadašnjosti, aktualiziranja i problematiziranja mnogih pojava i promjena — kako u okolini (prirodnoj, tehničkoj, političkoj), tako i u pojedincima. Tada će prošlost doista funkcionirati kao etička i autentična paradigma sadašnjosti. Proširenjem i pravilnim artikuliranjem pojma **revolucije** muzeji revolucije sigurno neće izgubiti svoj prvotni identitet, nego će ga na taj način početi ponovo uspostavljati.

Drugo U pogledu adekvatnijeg uključivanja muzeja revolucije u postojeću, doduše vrlo problematičnu, ali ipak kulturnu politiku, vrlo je važno:

a) da se određenije i preciznije objedine programi jer poznato je kako se neke teme stalno obrađuju i dorađuju, a mnoge se jednostavno nikada ni ne počnu. Stoga treba jasnije definirati koncepcije pojedinih projekata i težiti ravnomjernijoj podjeli. Tada se vjerojatno neće dogoditi da istu temu intenzivno istražuju i rade istovremeno Muzej revolucije u Zagrebu, i muzeji revolucije u Splitu, Beogradu i još nekom mjestu.

b) objedinjavanje pojedinih prostora, odjela NOB-e i memorijalnih muzeja, o čemu je već često govoreno, ali nažalost ne i provedeno u djelo (2).

Racionaliziranjem sadržaja i prostora teži se što većoj efikasnosti,

štedi se fizička i intelektualna energija, a naravno i materijalna sredstva.

Treće; Za današnju publiku, koja je bez sumnje medijski i massmedijski profilirana, nužno je organizirati takve izložbe, razgovore, projekcije, tribine, situacije i ostale akcije koje će ih najprije provocirati da dođu, da potom nešto vide, čuju, osjete, misle, razumiju i sudjeluju, te da izidu iz muzeja **obogaćeni i oplemenjeni** . Određenim, dobro promišljenim, kontekstualiziranjem muzejske građe, potrebno je sugerirati i reafirmirati **osjećaj vremena** , potrebno je stvoriti atmosferu i profilirati osnovnu ideju.

Nažalost svjedoci smo prečestih, aditivnih, linearnih, dvodimenzionalnih, otužnih izložaba koje ne zadovoljavaju ni kriterije loše napisane knjige. Rjeđe, ali ipak, možemo pročitati ovakovu kritiku u novinama: **(...) mora se priznati da se mnoge postavne historijske građe, a tako i one iz vremena NOB-a, usprkos svoje monumentalnosti i značaja bivaju često stereotipne, dosadne i zaobilazne. Vidio si jednu, vidio si sve, jer struktura uvijek ostaje ista, a mijenjaju se fotografije i podaci. I onda nije začudujuće, prema takvim koncipiranjima, da školarci dolaze isključivo u sklopu redovne nastave, a ne spontano i na račun same izložbe** (3). Dosadašnji oblici prezentacije osobito su mladoj generaciji nepristupačni, što je vrlo opasno i neodgovorno jer gubljenjem veze s prošlošću nastaju velike praznine i nerazumijevanje vlastita života.

1). Vera Horvat-Pintarić: **Od kiča do vječnosti** , Zagreb, 1979.

2). Katarina Babić i Ria Durbešić: **Prijedlog mreže muzeja revolucije u SR Hrvatskoj** , Zagreb, 1975.

3). Darko Plevnik, *Komunist* br. 1525, 30. V. 1986. — a to zašto su prave kritike o muzejima revolucije vrlo rijetke, naravno, ima svoje razloge.

ABSTRACT

Some suggestions for changes in the routine and activity of museums of the revolution

S. Pavičić

For the appropriate functioning of museums of the revolution it would be necessary to define the concept of revolution as pertinent to the present moment in the first place. Next, museums of the re-

volution should integrate their programmes within the cultural policy to avoid multiplication of identical activities and projects. And finally, exhibitions should be modernized in order to attract the public.

Prezentacija historijske građe u muzejima revolucije

Durđa Knežević

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

Primljeno: 20. 6. 1936.

S obzirom na stanovite kronične probleme u procesu pripremanja, obrade i prezentacije građe u muzejima revolucije, treba se podsjetiti da povijest nije samo politika i ideologija već sveukupnost ljudskog života i djelovanja.

Osnovni je prigovor u tome da priprema i prezentacija određene teme najčešće nisu zasnovane na znanstvenom i istraživačkom radu. Prikupljanje (ili radije prikrpljenje) predmeta koji se posve vanjskim oznakama »odazivaju« na zadanu temu pitanje je ipak naposljetku tehnike a ne promišljanja, koncipiranja građe, tako — valja napomenuti — u prikupljanju postoje znatne razlike u sustavnom odnosno nesustavnom sakupljanju predmeta.

Većina muzeja revolucije (nadati se je, za sada) nesustavno sakupljanje građe, naime jedinica im je okosnica razdoblje koje je tretirano, konkretno NOB-a. Reklo bi se da je to potencijalno i šansa za muzeje revolucije jer raznolikost/neselektiranost predmeta omogućuje i mnogolikost prezentacije. No upravo politično i ideologijsko kao dominantan kriterij prezentacije prigušuju ili posve dokidaju tu mogućnost. Zbog toga su predmeti koji ne zadovoljavaju taj kriterij potisnuti do nestanka, no ni predmeti koji su pripušteni prezentaciji nisu mnogo bolje sudbine. Riječ je o tretmanu predmeta u prezentaciji.

Ako se, naime, predmetima u procesu prezentacije ne razotkrije njihovo specifično značenje, oni pojedinačno ostaju u istoj ravni sa svim drugim predmetima i gube šansu za vlastitu posebnost, a o interakciji s drugim predmetima u prezentacijskoj cjelini — o čemu se zapravo radi — nema govora. Stara je zabuna takve vrste »autor-

stva« da je dovoljno da se građa prikupi, a onda dođe neki likovni umjetnik i to »lijepo poslaže«. I-pak autor mora razotkriti specifično značenje svakog predmeta (istražiti ga) mora znati što je bitno a što nebitno, mora znati zašto je neki predmet uopće uveden i kako **komunicira** s ostalim predmetima u datoj prezentacijskoj cjelini. U tom slučaju se doista radi o **konceptiji** koju onda likovni suradnik, razumijevajući njenu ideju, može kreativno likovno obraditi.

Ili uzmimo primjerice kataloge kao integralni dio prezentacijske cjeline. Shema je slijedeća; predgovor koji u pravilu piše neki znanstvenik (najčešće povjesničar koji se tom temom i inače bave) ili političar. Autor izložbe iznese ukratko svoju koncepciju i popis predmeta i sve to se »začini« s ponešto fotografija. Prigovor koji proizlazi iz toga shematiziranog opisa jest: zbog čega autori izložbi ne bi, s obzirom da su se upravo **oni** bavili tom gradom, sami pravili kritičku valorizaciju prezentirane građe?

Zbog čega se autori ne upuštaju u kritičko pomišljanje i sistematiziranje (na jednom doista višem nivou) građe o datoj temi? Zašto izostaje neophodan posao kontekstualiziranja prezentirane građe u već dostignuti nivo znanstvene spoznaje?

Napokon ostaje dojam da se nasuprot mogućoj kreaciji ostaje na upravo primitivnoj razini prezentacije — na liniji kronološkog redanja predmeta odabranih na osnovu strogo ideološkog kriterija. Rijetki pokušaji da se tome pridoda i malo »ukrasa« druge vrste nažalost su najčešće ustupak modernitetu, a ne i izvorna autorska potreba.

ABSTRACT

The presentation of historical documents in museums of the revolution

Dj. Knežević

The fact is often forgotten history is not only politics and ideology, but all human actions and the entire life of a society. Thus it happens that the preparation and presentation of a theme is not the outcome of professional and research work. The result is a low standard of presentation in exhibitions staged by museums of revolution. Objects are selected following strictly ideological criteria and are then exhibited in a merely chronological order.

Španjolski građanski rat i naši interbrigadisti

Lucija Benyovsky

Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

Primljeno: 13. 1. 1937.

U povodu 50-godišnjice početka rata u Španjolskoj i sudjelovanja jugoslavenskih interbrigadista u redovima španjolske republikanske armije, više je naših muzeja postavilo izložbe vezane uz tu temu.

Muzej Sisak postavio je izložbu **Španjolski borci Siska i Banije** (izložbu priredio i katalog uredio Đuro Gajdek), prikazavši sudjelovanje 22 Siščana i Banijca u španjolskom ratu i u NOB-i, u kojoj su »Španci« bili među prvim organizatorima ustanka.

Muzej narodne revolucije iz Rijeke, u suradnji s Muzejem narodne revolucije Istre u Puli, Centrom za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrv. Primorja i Gorskog kotara, te Centrom za povijesna istraživanja u Rovinju, priredili su izložbu **Naši Španci** (autor izložbe Rastko Švalba, suradnici: Mario Budićin, Davor Mandić, dr. Mihael Sobolevski). Težište izložbe je na prikazu sudjelovanja 193 španjolska dobrovoljca s područja Istre, Hrv. Primorja i Gorskog kotara u borbi protiv fašizma u Španjolskoj, kao i na njihovom sudjelovanju — 43 »španca« — u NOB-i. Odlazak najvećeg broja Istrana i Riječana u Španjolsku — osim prekomorskih emigranata — zbio se posredstvom talijanskih antifašističkih organizacija i KP Italije, jer je to područje Rapalskim i Rimskim ugovorom bilo pripojeno Italiji.

Muzej revolucije naroda i narodnosti Jugoslavije u Beogradu postavio je izložbu **Jugoslavenski dobrovoljci u španskom ratu 36/39** autor izložbe i kataloga Dragica Bojović, dok je Muzej socijalističke revolucije Vojvodine u Novom Sadu postavio izložbu **Španija 1936 — 1939**.

Spomenute izložbe sadržajno daju pregled povijesnih ratnih događaja u Španjolskoj 1936 — 1939, sudjelovanje jugoslavenskih dobrovoljaca u redovima republikanske armije, njihov povratak u zemlju nakon sloma i aktivno sudjelovanje u NOB-i. Što se tiče koncepcije, izložbe su realizirane tematski, a u okviru teme kronološki, te prezentirane prvenstveno prema činjeničnom i znanstveno-povijesnom kri-